

SOTAISA AIKA ASETAA TUTKIJAT HANKALAA ASEMAAN

Milloin viimeksi olet seurannut monipuolista väittelyä Suomen turvallisuuspoliittisesta tilanteesta? Siitä on todennäköisesti aikaa, koska nykyinen ilmapiiri ei ole otollinen syvälliselle ulkopoliittisten valintojen puntaroinnille. Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan on luonut ilmapiirin, jota määrittää vahva kansallisen yksimielisyyden vaatimus.

Yhteiskunnallinen konsensus tekee poliittisesta päätöksenteosta sujuvaa ja nopeaa, kun vastakkaisia näkemyksiä ei tarvitse sovittaa yhteen, mutta konsensuksella on myös kielteisiä vaikutuksia. Tiukka yksimielisyyden vaatimus tarkoittaa usein yhteiskunnallisen keskustelun tilan kaventumista ja eri mieltä olevien hiljentämistä mustamaalalla ja [uhkailemalla](#).

Nykyisessä ilmapiirissä kriittisten näkemysten esittäjä joutuu varautumaan vihamieliseen [palautevyöryyn](#), [painostukseen](#) ja vaatimukseen [erottamisesta](#) niin kansalaisten suunnalta kuin poliittisten päättäjien taholta. Nato ja Suomen rajapolitiikka ovat viimeaikaisia esimerkkejä aihealueista, joissa kriittisten näkemysten esittämisestä seuraa suuri määrä epäasiallista palautetta.

Yliopiston kolmannesta tehtävästä eli yhteiskunnallisesta vuorovaikutuksesta on tullut monelle riskialtista työtä, jossa joutuu asettamaan itsensä alttiiksi julkiselle nöyryytykselle. On helpompi olla vain hiljaa, moni varmasti ajattelee.

Kuitenkin juuri tässä ajassa, jota määrittää ilmastonmuutoksen, syventyvän luontokadon, kiihtyvien sotien ja poliittisen epävakauden tuottama kriisien tihentymä, tarvittaisiin

JOHANNA VUORELMA

on yliopistotutkija
Helsingin yliopiston
Eurooppa-tutkimuksen
keskuksessa,

valtio-opin dosentti
Turun yliopistossa ja
Tieteessä tapahtuu -lehden
toimitusneuvoston jäsen.

erityisen paljon tutkijoiden syventävää analyysia, tutkimuksellisia näkemyksiä ja puntaroituja arvoarvostelmia. Siksi tutkijoille pitäisi olla tarjolla muitakin mahdollisuuksia kuin vallitsevan politiikan oikeuttajan rooli.

Tutkijat ovat ensinnäkin kriisiajan selittäjiä, jotka voivat selventää sosiaalisia, kulttuurisia ja historiallisia tekijöitä kriisien taustalla. Näin todellisuus hahmottuu paremmin ja voimme tehdä kestäviä ratkaisuja ja rakentaa uusia toimintatapoja. Jos meillä ei olisi tutkimuksesta kumpuavia käsitteitä tarkastella esimerkiksi kylmän sodan aikakautta, ilmastokriisiä tai sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän murrosta, ne näyttäytyisivät vain merkityksettömältä sarjalta sattumanvaraisia tapahtumia, joille ei löydy mitään selityksiä.

Tutkijat ovat myös kriisiajan keksijöitä, jotka kehittävät uutta sanastoa, tutkimuksellisia ratkaisuja ja tulevaisuuden utopiakuvia. Tutkimuksen rooli koronakriisin selittämisessä oli ilmeinen, kun tutkijat ympäri maailmaa kehittivät rokotteita ja tuottivat valtavan määrän tietoa viruksesta. Tutkijoilla on keskeinen rooli myös muiden kriisien ratkaisemisessa. Siksi vihamielinen suhtautuminen uusia ideoita ja tulkintoja kohtaan heikentää kriisien ratkaisua ja yhteiskunnallisen todellisuuden ymmärtämistä.

Onkin paradoksaalista, että eri tavalla ajattelevat tutkijat, toimittajat, poliitikot ja virkamiehet halutaan hiljentää kansallisen turvallisuuden nimissä, vaikka juuri moniääninen keskustelu ja huolellisesti puntaroidut näkökulmat ovat kansallinen turvallisuuden kannalta elintärkeitä. Tiukka yksimielisyyden vaatimus voi pahimmillaan johtaa vahingolli-

Juuri moniääninen keskustelu ja huolellisesti puntaroidut näkökulmat ovat kansallinen turvallisuuden kannalta elintärkeitä.

seen joukkoajatteluun, jossa konsensus muodostuu vinoutuneiden ja valheellisten lähtökohtien varaan.

Normaalisti avoin yhteiskunnallinen keskustelu ja tutkijoiden vilkas yhteiskunnallinen vuorovaikutus korjaavat pahimmat vinoumat, mutta jos vastakkaisten näkökulmien esittäjät leimataan julkisuudessa veneen keikuttajiksi ja kansakunnan vihollisiksi, vinoumat saattavat jäädä elämään ja muodostaa hiljalleen valheellisen todellisuuden.

Venäjän aloittama brutaali ja mielivaltainen sota Ukrainassa aiheuttaa mittaamattoman määrän kärsimystä ja tuhoa. Sota tuntuu kaikissa Venäjän naapurimaissa ja levittää ympärilleen pelkoa, sekasortoa ja vihaa. Suomessa sen vaikutukset tuntuvat läpi poliittisen kentän ja kansalaisyhteiskunnan.

Sen sijaan, että sodan annettaisiin kaventaa yhteiskunnallisen keskustelun tilaa ja lisätä vihamielistä vastakkainasettelua Suomessa, se voisi toimia avoimen ja demokraattisen yhteiskunnan merkityksen muistuttajana: turvallisuuspolitiikalla suojellaan ennen kaikkea avointa ja moniäänistä yhteiskuntaa, jossa ei tarvitse pelätä avata suutaan julkisesti.